

ומשנינן: אכן כדי נסבה. (14)

זה?

מוסיף רבי עקיבא לבאר את הפסוק:

"אשם" בא ללמד: מה אשם — שהוא נאכל — עצמותיו שאינם ראויים לאכילה מותרין לעשות מהם כלים, אף כל היינו עולה שהיא עולה כליל עצמותיו נמי מותרין. (15)

שואלת הגמרא: ורבי עקיבא — הלומד לכל הקרבנות שאינם באים אלא מן החולין, מ"חטאת" — אם כן האי "וזבחת פסח לה" אלהיך צאן ובקר" שלא הוצרך ללמד על הקרבנות שלא יבואו אלא מן החולין,

ב-ג מאי עביד ליה, מה דורש רבי עקיבא מפסוק

ומשנינן: מיבעי ליה, צריך רבי עקיבא מקרא זה לדורשו כדרב נחמן; דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו:

מנין למותר הפסח, כגון שהפריש מעות לפסחו, וניתותרו (1) שקרב שלמים [יביא מהם שלמים]?

שנאמר: "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר", וחלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים ולא מן הבקר — אלא ללמד על מותר הפסח שיהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר דהיינו שלמים. (2)

רבי עקיבא כמו רבי אליעזר.

1. כן פירש רש"י מכתב יד, ובפירוש המיוחס לו בפירוש ראשון; ובזבחים ז ב פירש: שאבד הפסח ונתכפר באחר, ונמצא הראשון, וכן הוא בפירוש שני בפירוש המיוחס לו כאן; ובפסחים ע ב פירש: בין שהפריש פסחו ואבד, ונתכפר באחר ואחר כך נמצא זה, בין שהפריש מעות לפסחו, וחלה קדושת פסח על כולן, והוזלו טלאים וניתותרו מן המעות; וראה מה שנתבאר בגמרא בסוף הסוגיא כאן.

2. ביאר ברש"י מכתב יד: לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר, והיינו שלמים; ואף על גב דעולה באה גם מן הצאן ומן הבקר, אפילו הכי שלמים אתי, דהא לשם אכילה הפרשה, ולא לשם כליל; ולפי טעם זה לא נתבאר עדיין למה לא נאמר שהוא בא לשאר זבחים, [ומסתבר, שהטעם הוא משום שאלו בלבד באים בנדבה].

אך ברש"י זבחים ז ב פירש: היינו שלמים, שהן באין מכל צאן ומכל בקר בין זכרים בין נקבות, מה שאין כן בשאר זבחים שהוקבעו או

14. קושיא זו מקשה הגמרא גם בזבחים צח א, ושם מוסיפה הגמרא על התירוץ "כדי נסבה": ואיבעית אימא, סבר לה כרבי שמעון דאמר "אצבע" לא בעי כהונה, "כהונה" בעיא אצבע; ואם כן לא למדנו לכל הקרבנות אלא לחטאת שנאמר בה [ויקרא ד לד] "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו"; וראה בתוספות כאן.

15. ביאר רש"י מכתב יד: בעצמות שאין בהם מח דשריין אפילו לקתא דסכינא, ואשם עצמותיו מותרין, שהרי בשרו מותר, ואין איסור נותר חל עליהם, דאין נותר חל אלא על זבח הראוי לאכילה כדאמרינן בפסחים פג א: העצמות והגדין ישרפו לששה עשר, והינן בה: אי דלית בהו מוחא לישידיניהו [יזרקם], אלמא היכא דאין ראוי לאכילה אין נותר חל.

והאי דנקט אשם טפי, משום דמכל חד מייתי חדא דרשה; ועוד באשם כתיב [ויקרא ז]: "ואת כל חלבו יקריב ... והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא" לאחר הקטרת אימורין, ומשמע: הוא אשם ולא עצמותיו אשם.

עוד ביאר רש"י, דעולה ומילואים מפרש

ומקשינן: וכי הא — דמותר פסח בא שלמים — מהכא [מ"זובחת"] נפקא?! והרי מדאבוה דשמואל נפקא [מלימוד אביו של שמואל הוא גלמד], דכתיב [ויקרא ג ו]:

"ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים", ולא הוצרך הכתוב לומר "לזבח שלמים" שכן כל הפרשה בשלמים עוסקת, ואמר אבוה דשמואל: ללמד בא הכתוב על דבר הבא מן הצאן — היינו פסח שאינו בא אלא מן הצאן — שיהא מותרו לזבח שלמים!?

מוסיפה הגמרא להקשות: ואכתי, וכי מהכא — מ"אם מן הצאן" — נפקא מותר הפסח שיהא לשלמים, והרי מהתם נפקא?! והתניא:

כתיב בפרשת שלמים [ויקרא ג ו]: "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' זכר או נקבה תמים יקריבנו. אם כשב הוא מקריב את קרבנו ... ואם עז קרבנו, והקריבו לפני ה'"; ולא הוצרך הכתוב לומר "אם כשב הוא מקריב את קרבנו", שהרי הפרשה עוסקת בצאן, ודין עז הרי מפורש בפני עצמו, ומילא נדע שפרשה ראשונה בכשב היא

עוסקת; אלא ללמד:

"כבש", לרבות אף את הפסח לאליה, להקריבה על גבי המזבח, כמפורש בתורה גבי כבש לשלמים.⁽³⁾

כשהוא אומר "אם כבש" [יתור תיבת "אם"]:

א. להביא פסח שעברה שנתו [שאינו כשר לפסח, כי בן שנה בעינין] והביא אחר, וזה שנשאר "מותר הפסח" הוא —

ב. ולהביא עוד שלמים הבאים מחמת פסח, היינו חגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח — שאוכליו מרובים — כדי שייאכל הפסח על השובע — ⁽⁴⁾

לכל מצות שלמים, לענין שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ואף שפסח אינו טעון את כל אלה.

כשהוא אומר בפרשת שלמים "ואם עז" הפסיק הענין, לימד על העז של שלמים⁽⁵⁾ שאינה טעונה אליה למזבח כמו הכבש.

בזכר או בנקבה, עולה ואשם הוקבעו בזכרים, חטאת הוקבע בנקבות והוקבע בזכרים כגון שעיר נשיא אינו בא נקבה.

3. ברש"י פסחים צו ב הוסיף ביאור: דבככל קרבנות כבש, אליה כתיבא עם האימורין, בשלמים: "חלבו האליה", ובאשם כתיב: "את כל חלבו ירים ממנו את האליה", וחטאת כאשם; אבל פסח, אימורין גופיהו לא כתיבי בהדיא, אלא נפקא לן מ"את דמם תזרוק ואת חלבם תקטיר", הלכך אלייתו צריכה להתרבות בקרבנות, שבשור לא הזכר אליה באימוריו.

4. כן פירש רש"י מכתב יד.

ובפירוש המיוחס לו: ושלמים הבאים מחמת פסח, היינו מותר פסח; והתוספות כתבו, שאי אפשר לפרש דהיינו מותר הפסח שהרי זה נכלל בפסח שעברה שנתו, וגם על פירוש רש"י מכתב יד — פקפקו; והביאו מדברי רש"י בפסחים צו ב, שפירש: היינו תמורת פסח עצמו.

5. א. כן פירש רש"י מכתב יד.

ובפירוש המיוחס לו: לימד על העז ועל

דאי אשמעינן רק גבי פסח שעברה זמנו ועברה שנתו שיהיה לשלמים, הייתי אומר: היינו משום דאידיחי ליה לגמרי מפסח — (7)

אבל עברה זמנו ולא עברה שנתו, דעדיין חזי להקריבו לפסח שני, אימא לא יהא שלמים, קא משמע לך. (8)

דאי אשמעינן רק גבי פסח שעברה זמנו ולא עברה שנתו שהוא שלמים, הייתי אומר, משום דאידיחי ליה על כל פנים מפסח ראשון, ולכן שלמים הוא —

אבל פסח שלא עברה זמנו ולא עברה שנתו, דאפילו לפסח ראשון נמי חזי, אימא לא יהא שלמים, אלא ייפסל. (9)

צריכא.

ואם כן תיקשי: למה לי כל שלשת המקראות הללו ללמד על מותר פסח שהוא בא שלמים!?

ומפרשינן תלתא קראי כתיב, ונצרכו כולם:

חד קרא לפסח שעברה זמנו [עבר הפסח] ועברה שנתו של הקרבן והביא אחר, שיהא לשלמים.

וחד קרא לעברה זמנו ולא עברה שנתו, שיהא שלמים.

וחד קרא ללא עברה זמנו ולא עברה שנתו, שהקריב את הפסח שהפריש קודם זמנו, וקא משמע לך שהוא כשר בתורת שלמים. (6)

וצריכי כל הכתובים ללמד לשלש אלו:

הדרן עלך התורה

שהרי אופן זה לא נזכר כלל בגמרא.

7. כתבו התוספות: הוא הדין עברה שנתו ולא עברה זמנו, שבשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח, דהרי כשיגיע זמנו של הפסח תעבור שנתו.

8. ב"שפת אמת" בזבחים ט ב צידד לומר, שאם הבעלים עצמם חייבים בפסח שני, כי אז אפשר להקריבו לפסח שני, וכאן מיירי שהבעלים כבר הקריבו את פסחם.

9. על פי רש"י מכתב יד שכתב "אימא לא ליהוי שלמים, ואם שחטו קודם לפסח, יפסל", והוא על פי פירושו בלא עברה זמנו ושנתו, דהיינו כגון ששחטו קודם לפסח.

פסח הבא מן העז שאינם טעונים אליה.

ב. כתב רש"י בזבחים ט ב: יש מפרשים עז אין לו אליה, וטעות הוא בידם, שהרי ממקום שהכליות יועצות היא ניטלת; ועוד, מה לימד הכתוב הואיל ואין לו.

6. א. נתבאר על פי רש"י מכתב יד ובזבחים ט ב; אבל בפירוש המיוחס לרש"י פירש: כגון שאבד קודם חצות והפריש אחר תחתיו, כלומר, ונמצא קודם חצות שאחד מהם הוא "מותר הפסח" וקרב שלמים.

ב. הנה לעיל בהערות הובא מדברי רש"י בכתב יד בפירוש "מותר פסח" דהיינו שהפריש מעות לפסחו וניתותרו, וכך פירש בפירוש המיוחס לרש"י בפירוש אחד; וצריך ביאור,

פרק כל קרבנות הציבור

הישן —

חויץ מן העומר הבא למחרת יום טוב הראשון של פסח (2) ושתי הלחם הבאים בעצרת, שאינן באים אלא מן החדש, ומן הארץ. (3)

כל קרבנות הציבור והיחיד, כלומר, כל המנחות, (1) הן של ציבור והן של יחיד, באין: הן מן תבואת הארץ והן מתבואת חוצה לארץ —

הן מן החדש [מן התבואה החדשה] והן מן

הרמב"ם "שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש".

אולם בהלכות איסורי מזבח [ו טו] העתיק את משנתנו, וכתב: כל המנחות והנסכים כשרים מהארץ מחוצה לארץ מן החדש ומן הישן, ובלבד שיביאו מן המוכר, חוץ מן העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומארץ ישראל.

[וכבר הרגיש בכל זה ה"מנחת חינוך" מצוה שב אות ג ד"ה ומבואר; אלא שכתב שם "הן אמת דלענין לכתחילה [מן החדש] יש להוכיח מדכתב בפרק ז מתמידין ומוספין הלכה ו, דעיקר מצוה להיקצר בליל טז, אם כן ממילא מצותו להביא מן החדש"; ותמהו האחרונים: הרי כתב שם בהלכה ח "מצותו להביא מן הקמה, לא מצאו יביאו מן העומרים", ולא כתב, שמכל מקום יביאו מן החדש].

וכעין זה בחינוך, שבמצות העומר [מצוה שב] לא הזכיר שהעומר בא מן החדש, ואילו במצות שתי הלחם [מצוה שז] פתח: להקריב ביום חג השבועות לחם חמץ מן חיטה החדשה, וזה נקרא בכתוב "מנחה חדשה"; [והרמב"ם בספר המצוות מצוה מב ומצוה נא לא הזכיר לא בזה ולא בזה שהם באים מן החדש].

3. מדברי הגמרא מתבאר, שהוא משום שנאמר הן בעומר והן בשתי הלחם "ראשית", דבעומר

1. כן פירש רש"י, ומנחת הציבור הנזכרת כאן היינו מנחת נסכים [ולחם הפנים], שהרי אין מנחת ציבור אחרת מלבד עומר ושתי הלחם שזכרו בהמשך המשנה, [וכן נראה שמפרש הרמב"ם בהלכות איסורי מזבח ו טו, ראה שם, אלא שהוסיף נסכים, והיינו נסכי יין ושמץ].

והתוספות כתבו על דבריו: ונראה, דשייך נמי — חדש וישן — בזבחים, כדאשכחן במעשר בהמה; ראה בכורות נג א במשנה, לענין מעשר מן הנולדים לאחר אחד באלול שהוא ראש השנה למעשר בהמה, לנולדים לפניו, דקרי להו חדש וישן, [וכן נראה שמפרש הרמב"ם בפירוש המשניות].

והוסיפו התוספות: אלא דהוה ליה למיתני "חוץ מבכור ומעשר" דאין באין מחוצה לארץ; וב"זבח תודה" כתב, דרש"י פירש את המשנה במנחות, משום דבקרבות אין שייך לומר באין מן הארץ ומחוצה לארץ, כיון שבכור ומעשר אינם באים מהם; וסיים: ועיין תוספות; והיינו, שדבריו הם שלא כהתוספות שהבינו בדברי רש"י ד"חדש וישן" הוא דאין שייך אלא במנחות.

2. הרמב"ם בפרק ז מתמידין ומוספין, שם הזכיר את כל דיני העומר לא הזכיר בכל דבריו, שהעומר בא מן החדש; ואילו בפרק ח מתמידין ומוספין, שם הזכיר את דיני שתי הלחם, פתח

נאמר [ויקרא כג י]: "והבאתם את עומר ראשית קצירכם על הכהן", ובשתי הלחם נאמר [ויקרא ב יא]: "כִּי כֹל שאור וכל דבש לא תקריבו ממנו אשה לה". קרבן ראשית [שתי הלחם מן השאור, ובכורים מן הפירות] תקריבו אותם לה; ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח"; ועוד נאמר בשתי הלחם [ויקרא כג טז]: "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרכתם מנחה חדשה לה"; ראה בגמרא בעמוד זה: והכתיב "ראשית" ... הכתיב "חדשה"; וראה בזה בהערות שעל הגמרא.

ביאור מה הוא "חדש" ומה הוא "ישן":

א. הנה הדין הוא, שהחדש אסור להדיוט עד שיביא עומר, והכלל הוא: כל תבואה שנשרשה קודם לעומר, הרי העומר מתיר אף את הגידולין שגדלו לאחר העומר.

וכן אין להביא מנחות למקדש מתבואה שלא עבר עליה עומר, ואם הביא פסול; [ובפרט זה דנו האחרונים, אם הטעם הוא משום שאסורים הם להדיוט וממילא פסולים הם משום "ממשקה ישראל — מן המותר לישראל", או שהעומר מתיר חדש למקדש לענין פסול, ונתבאר בהערות לעיל סח ב]; ואף לאחר העומר אין להביאם, שהעומר מתיר חדש להדיוט, ושתי הלחם מתירים חדש במקדש, אלא שאם כבר חלף עליו העומר, אין הוא פסול למנחות, אלא לכתחילה הוא דלא יביא, ואם הביא כשר.

ואם השרישה תבואה לאחר העומר וקודם שתי הלחם, לא מיבעיא שאין להביא ממנה מנחות עד שיבוא העומר הבא, אלא אף לאחר שיבוא העומר הבא, מסתפקת הגמרא לעיל סח ב שמא אין היא כשירה לכתחילה למקדש, ומשום שחלפו עליה שתי הלחם ועומר שלא כסידרן, ושמה צריך שיחלפו עליה כסדרן, ובעיא זו לא נפשטה שם.

ב. מה ששנינו, שהעומר ושתי הלחם באים

מן החדש, היינו כל אחד לפי היתירו, שהעומר בא מן התבואה שהיתירה תלוי בעומר, ושתי הלחם באים מן התבואה שהיתירה למקדש תלוי בשתי הלחם, כמבואר ב"חידושי מרן רי"ז הלוי" עמוד מב תחילת ד"ה ולפי"ז; והיינו, שהעומר בא מן התבואה שהשרישה בין עומר לעומר, ושתי הלחם באים מן התבואה שהשרישה בין שתי הלחם לשתי הלחם; ומיהו, אם שתי הלחם אין מתירין שלא כסידרן, אם כן שתי הלחם באים אף ממה שהשריש קודם לשתי הלחם של השנה שעברה, אם השרישה לאחר העומר שבאותה שנה, שהרי עדיין לא עבר עליה שתי הלחם להיתירה, כמבואר ב"מנחת חינוך" מצוה שז אות א ד"ה והנה מבואר, וראה עוד ב"חזון איש" מב יט וכ.

ג. ניש להסתפק לפי הצד ששתי הלחם אינם מתירין שלא כסדרן, אם שתי הלחם באים ממה שנשרש בין העומר לשתי הלחם, כיון שאין שתי הלחם הללו מתירים אותו; ומיהו מטעם אחר אינם באים ממנו, שהרי הוא קודם לעומר, וקודם לעומר פסולים כל המנחות, ומסתמא הוא הדין שתי הלחם].

ד. מה ששנינו, שהמנחות באים מן החדש ומן הישן, פירש ב"זבח תודה": היינו בין תבואה ישנה של שנה שעברה, ובין תבואה חדשה של שנה זו, ובלבד שיקריב שתי הלחם תחילה שהיא המתרת במקדש; ולא נתבאר בדבריו, מה היא "שנה זו" ומה הוא ראש השנה שלה.

וב"מנחת חינוך" [שז ד ד"ה ובזה מוכן לי לשון המשנה] נתקשה בלשון המשנה "כל קרבנות הציבור באין מן החדש", שהרי אין הקרבנות באות מן החדש, ראה שם, ובמה שהוסיף עוד בזה ללמוד ממה שהצרכה המשנה לומר שהקרבנות באות מן החדש.

הירדן והגליל] היו כשרות להביא מהם עומר ושתי הלחם, (7) אלא שמכאן — מהמקומות האלו שנשנו — היו מביאין אותם, לפי שמצוה להביא מן המובחר.

גמרא:

שנינו במשנה: חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ:

מתניתין — דמשמע ממנה שעומר ושתי הלחם "אינם באים אלא מן החדש", ואפילו אם הביא מן הישן פסולים הם — (8) היא דלא כי האי תנא, הסובר שהם כשרים אפילו מן הישן —

דתנא: עומר הבא מן הישן הרי הוא כשר,

וכולן [כל המנחות כולן] אינן באין אלא מן המובחר, כלומר, אף שהם באים מן הישן, שאינו מובחר כמו החדש, מכל מקום, יביאו ממין מובחר. (4)

ואיזהו מובחר שלהם?

הבא מ"מכמים" ו"זינתא" [שמות מקומות הם] אלפא [ראשון הוא ומובחר במעלה כאלפ"א שהוא בלשון יווני אות האל"ף הראשונה לאותיות] (5) לפולת.

שנייה לחן: "בופריים" (6) בבקעה. כלומר, שני מקומות יש, שנקראו כל אחד מהם "כפר", והכפר שיושב בבקעה תבואתו היא המובחרת לסולת.

כל הארצות שבארץ ישראל [יהודה ועבר

אין באין אלא מן המובחר" קאי לשיטת רש"י על עומר ושתי הלחם, ודלא כהרמב"ם; וכונתו, שאם כי לשון "וכולן" משמע בהדיא דזה קאי על כל המנחות, מכל מקום אם זה קאי על כולן, למה פירש רש"י את המשך המשנה על עומר ושתי הלחם בלבד, והרי המשך המשנה באה לפרש את הפיסקא "וכולן אינן באין..." ; ומכל מקום בפנים נתבאר לפי פשוטן.]

ואף ששנינו לעיל סד ב, שהעומר בא מן הקרוב לירושלים, הנה ראה רש"י בסנהדרין יא ב ד"ה על שתיים, שמבואר בדבריו ד"מן הקרוב לירושלים" היינו מיהודה, ראה שם; וראה בהערות לעיל סד ב בגמרא שעל המשנה שם.

ובפירושו המיוחס לרש"י כתב "יהודה ועבר הירדן והגליל", ולפרש לשון "ארצות" הוא בא; ועל מה שהכליל את עבר הירדן, ראה מה שציין רבי עקיבא איגר.

8. ביארו התוספות את דיוק הגמרא מן המשנה שהם פסולים: ד"אינן באין" לאו לכתחילה

4. א. כך יש ללמוד לפרש מלשון הרמב"ם באיסורי מזבח [ו טו]: כל המנחות והנסכים כשרים מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן, ובלבד שיביאו מן המובחר, חוץ מן העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומארץ ישראל.

ב. כתבו התוספות: וכולן אין באין אלא מן המובחר, שנאמר "וכל מבחר נדריכם".

ג. ראה מה שכתב ב"שפת אמת" על הלשון "אין באין אלא מן המובחר".

5. על פי רש"י מכתב יד; ולפי פירוש שני ברש"י שלפנינו, הוא לשון "מיוחד".

6. נכתב על פי גירסת רש"י בכתב יד, ופירושו.

7. נתבאר על פי רש"י, שפירש, דעל ארצות שבארץ ישראל המשנה מדברת, ואם כן עוסקת המשנה בעומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן הארץ; [וב"ק"ן אורה" הבין מזה, דגם "וכולן

וכן שתי הלחם הבאות מן הישן הרי הן כשרות, אלא שחיסר מצוה.⁽⁹⁾

ומפרשת הגמרא:

עומר שהוא כשר אפילו מן הישן, הוא משום דכתיב [ויקרא ב יד]: "ואם תקריב מנחת בכורים [מנחת העומר] לה', אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך", ולשון "תקריב" בא לרבות: תקריב מכל מקום, ואפילו מן התבואה הישנה שבעלייה.⁽¹⁰⁾

שתי הלחם שהם כשרים אפילו מן הישן, הוא משום דכתיב [ויקרא כג טז]: "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והרבתם מנחה חדשה לה'. ממושבתיכם

תביאו לחם תנופה שתיים, שני עשורונים, סולת תהיינה, חמץ תאפינה, בכורים לה", ולמדנו מפסוק זה שני דינים:

א. "ממושבתיכם תביאו" ולא מן חוצה לארץ.⁽¹¹⁾

ב. "ממושבתיכם תביאו" ואפילו מן התבואה הישנה שבעלייה.

ומקשינן עלה: האיך נלמד מאותו פסוק שאפילו מן העלייה כשר, הא אפיקתיה [הרי כבר דרשנוהו לענין חוצה לארץ]?!?

ומשנינן: אמר קרא "תביאו" מכל מקום, ואפילו מן העלייה.

משמע, חרץ מהנך דתניא "לא יביא, ואם הביא כשר"; וראה עוד ב"שיטה מקובצת", וב"כסף משנה" תמידין ומוספין ח ב.

9. א. יש לבאר, על פי מה שכתב הרמב"ן אמור כג טו, לבאר את ענין העומר ושתי הלחם: והנה טעם הפרשה, שיתחיל לספור בתחילת קציר שעורים, ויביא ראשית קצירו כרמל מנחה לשם, ויקריב עליו קרבן; וישלים מספרו בתחילת קציר חטים כעלות גדיש בעתו, ויביא ממנו סולת חטים מנחה לשם, ויביא קרבן עליו.

ומבואר מזה דעומר ושתי הלחם יסוד דינם הוא להביא מבכורי ראשית קצירו מנחה לה' [והוא כעין מצות בכורים שמביא כל אחד משדה; וב"קרבן ראשית" כללה התורה בכורים עם שתי הלחם], ולפי זה אם מביא מן הישן, חסר כל ענין מצות הבכורים שבעומר ושתי הלחם, והיינו "אלא שחיסר מצוה".

ב. יש לדקדק בלשון הברייתא שלא אמרה: "עומר ושתי הלחם הבאות מן הישן כשרים,

אלא שחיסר מצוה"; וראה בזה ב"כסף משנה" תמידין ומוספין ח ב.

10. א. כתב ברש"י מכתב יד: ותנא דפסיל, יליף טעמא מ"ראשית קצירכם", והאי "תקריב" מפיק ליה: "תקריב" ואפילו בשבת, "תקריב" ואפילו בטומאה, כדרשינן לעיל בפרק רבי ישמעאל; והוא לעיל עב א, בברייתא שם; אך בתוספות שם מבואר, שדרשה זו — לענין שבת וטומאה — לאו דוקא, כי ממקום אחר הוא נלמד כמבואר שם בעמוד ב; [ומיהו בברייתא שם ילפינן מ"תקריב" עוד דינים אחרים, ראה שם].

ב. הנה בברייתא שם ילפינן לה מריבוי לשון "תקריב" שהוא נכפל בפסוק, ולפי זה מסתבר שאף כאן מריבוי "תקריב" ילפינן לה; וקצת סותר לזה לשון רש"י: תקריב, משמע מכל מקום, וראה סוף הברייתא שם.

11. אפשר, שכל זה הוא מגוף הברייתא, שאם לא כן מנין שהוא דורש כן, והרי בהמשך מביאה

ובכורים מן הפירות] תקריבו אותם לה', ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח" —

הרי שהם באים דוקא מראשית התבואה החדשה!?

ומשנינן: **למצוה** צריך שיבואו מן החדש ומשום שנאמר בהם "ראשית", אבל אם הביא מן הישן, כשר, וכפי שנדרש לעיל.

ואכתי מקשינן: האיך אתה אומר בשתי הלחם שהם באים מן הישן? **הכתיב** עוד בשתי הלחם [ויקרא כג טז]: "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה **חדשה** לה'", [ובבמדבר כח כו: "וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעותיכם"]:

ומאחר ששנה הכתוב דין זה ["קרבן ראשית" ו"מנחה חדשה"] ללמד שהיא באה מן החדש, הרי קיימא לן דשנה עליו הכתוב לעכב, והאיך אתה אומר שתי הלחם הבאים מן הישן — כשרים?! (12)

ומשנינן: **האי** — "חדשה" — **מיבעיליה** ללמד **לכדתניא**:

רבי נתן ורבי יעקב אמרו: שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות, (13) ומה אני מקיים "חדשה"? שתהא היא חדשה לכל המנחות הבאות מן החדש. כלומר, שיביאו שתי

ואכתי מקשינן: **והא האי קרא ד"תביאו" מיבעי ליה [נצרך הוא] כדי ללמד:**

שכל שאתה מביא חמץ ממקום אחר, כלומר, כל חמץ אחר שאתה מביא לקרבן והיינו לחמי תודה שעשרה מהם היו חמץ, הוא כזה כמו שתי הלחם; כשם שכל לחם משתי הלחם — שהם באים חמץ, שנאמר "חמץ תאפינה" — הוא מעשרון אחד [דכתיב "שתיים שני עשרונים"], כך כל לחם חמץ מעשרת הלחמים שאתה מביא לתודה יהא מעשרון, וכמבואר לעיל ע"ב.

ומשנינן: **אם כן, שלא בא הכתוב אלא ללמד דין אחד, ליכתוב קרא "תביאו" בלא וי"ו, מאי "תביאו", אלא ודאי שמע מינה מפסוק זה תרתי הלכות: אף מן העלייה כשרים שתי הלחם, ולחמי חמץ שבתודה בא כל אחד מהם מעשרון.**

ומקשינן בין על עומר ובין על שתי הלחם שאתה אומר שאם הביא מן הישן, כשר:

והכתיב בין בזה ובין בזה "ראשית", שהרי: נאמר בעומר [ויקרא כג י']: "והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן".

ונאמר בשתי הלחם [ויקרא כג יא]: "כני כל שאור וכל דבש לא תקריבו ממנו אשה לה'". קרבן ראשית [שתי הלחם הבאין מן השאור,

13. כתב ב"קרבן אורה": מפשטות הסוגיא מתבאר, ששלש שיטות של תנאים יש בדין עומר ושתי הלחם מן הישן: לתנא דמתניתין, שניהם פסולין מן הישן; ולתנא דברייתא שניהם כשרים, ולא בעי חדש אלא למצוה; ורבי נתן ורבי יעקב סוברים, דבשתי הלחם מן הישן כשר,

הגמרא מי שסובר: עומר בא מחוץ לארץ, ומשמע אפילו לכתחילה, ואם כן אינו דורש "ממושבותיכם למעט חוצה לארץ", ושמא דעת תנא זה כהאי תנא, וראה הערה על הברייתא לקמן פד א.

12. נתבאר על פי התוספות.

הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש, אבל שתי הלחם עצמן באות אפילו מן הישן. (14)

מוסיפה הגמרא לבאר את דין תבואה הבאה מחוץ לארץ:

שהכתוב נשנה כדי ללמד שתהא חדשה לכל המנחות, ולא לעכב.

ג. מה שנתבאר בפנים הוא על פי פשוטו, וכאשר פירש בפירוש המיוחס לרש"י, ורבינו גרשום.

אבל רש"י בכתב יד כתב: שתהא חדשה לכל המנחות, שאפילו מן הישן תהא קודמת לכל המנחות; ומבואר מדבריו, שחידוש יש בזה שאם שתי הלחם אינם מן החדש מכל מקום אסור להביא מנחות קודם להם; והחידוש בזה, דהנה ראה "שפת אמת" לעיל סח ב ד"ה במשנה, שכתב: דבשתי הלחם אין מפורש דאסור להקריב מקודם, ועיקר איסור דהקריבה קודם שתי הלחם הוא משום דצריך להיות שתי הלחם "מנחה חדשה", אם כן אין הפסול בהקריבה שהקדימו, רק נעשה חסרון במצות שתי הלחם; ואפשר נמי, אם הקריבו מקודם, דקיימא לן דכשר, שוב רש"י אפילו לכתחילה להביא עוד מנחות קודם לשתי הלחם, כיון דשוב בלאו הכי לא תהיה מנחה חדשה; ע"כ. ומיהו בפשוטו, כל זה אינו שייך אלא אם כן שתי הלחם באים אף הם מן החדש, ואז אם כבר קרבו מנחות מן התבואה החדשה אין שתי הלחם "מנחה חדשה" לתבואה זו, שמסוג תבואה זו אמרה תורה שיהיו שתי הלחם ראשונים; אבל אם שתי הלחם עצמם יבואו מן הישן, כי אז אין חסרון בהם כלל אם יביאו מנחות מתבואה חדשה, כשם שאין חסרון אם יביאו מנחות קודם להם מתבואה ישנה, ובא הכתוב לומר, דמכל מקום אסור להביא מנחות קודם להם; על פי אחרונים.

ד. הנה מצינו כמה פסוקים שנקראו שתי הלחם "בכורים": "וחג הקציר בכורי מעשיך

ואילו עומר משמע דסבירא להו דמן הישן פסול; וראה שם ביאור למה עומר חמור משתי הלחם; וראה עוד ב"לחם משנה" תמידין ומוספין ח ב, שהוא סובר בדעת הרמב"ם, שהעומר אינו כשר אלא מן החדש ואפילו בדיעבד, ואילו שתי הלחם כשרים בדיעבד אף מן הישן; וב"מנחת חינוך" מצוה שב אות ג ד"ה ומבואר, השיג על ה"לחם משנה" שהבין חילוק זה מדברי הרמב"ם.

14. א. וגם הפסוק השני נדרש לקמן בכרייתא פד ב לענין זה, ראה שם.

ב. משמע לכאורה, דפשטא דקרא ד"מנחה חדשה" — על כל פנים לדעת הסובר דשתי הלחם הבאים מן הישן, כשרות — לא משמע כלל שיביאנה מן התבואה החדשה; וראה ברמב"ן על התורה, שכתב בויקרא שם: וטעם מנחה חדשה, שלא יובא בית ה' מנחה עד שיביאו זאת, כמו שפירשו רבותינו; ורש"י בחומש שם שפירש: "היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש", יש לומר, שדבריו הם כדעת הסובר דשתי הלחם הבאים מן הישן פסולים, ולשיטתו באמת מתפרש הפסוק כן, וכקושיית הגמרא.

אך בחינוך מצוה שז כתב "להקריב ביום חג השבועות לחם חמץ מן חיטה חדשה וזה נקרא בכתוב מנחה חדשה"; ושם בדיני המצוה כתב, ששתי הלחם הבאות מן הישן כשרות, ולכאורה הרי מבואר כאן, דפשטא דקרא, אינו כלל שיביאם מן התבואה החדשה, אלא רק שתהא חדשה לכל המנחות; וצריך לומר, דודאי פשטא דקרא הוא שיביא מן התבואה החדשה, אלא שכל עיקר קושיית הגמרא הלוא היתה ד"שנה עליו הכתוב לעכב", ולזה אמרין

לא בא הכתוב לומר שמתבואת הארץ תביאו את העומר, אלא לומר: **שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ**, אבל יכולים להביאו אפילו מתבואת חוץ לארץ.

וטעמו של תנא זה, **קסבר, חדש קודם לעומר בחוצה לארץ, מדאורייתא היא דאסירא**, ואף שאמר הכתוב גבי איסור חדש [ויקרא כג יד]: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו ... חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם", והיה משמע כי רק התבואה ממושבותיכם שבארץ ישראל היא האסורה; לא כן הוא, אלא:

ו"מושבותיכם", כל מקום שאתם יושבים —

עד כאן לא פליגי התנא של משנתנו והתנא של הברייתא אלא בחדש, אם הוא מעכב בעומר ובשתי הלחם —

אבל בארץ, בדין תבואת הארץ בעומר ושתי הלחם — **לא פליגי**, ושניהם מודים **דעומר ושתי הלחם, מארץ — אין** [אכן הם באים מתבואת הארץ], **מחוצה לארץ — לא; כמאן היא שיטה זו**, (1) **דלא כי האי תנא** —

דתניא: רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: עומר בא מחוצה לארץ ואפילו לכתחילה, (2) **ומה אני מקיים "כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן"?** —

שיטתו, והיינו, שאף הרמב"ם סובר כדעת משנתנו, והראיה שבפרק ו מאיסורי מזבח כתב כמבואר במשנתנו [הובא לשונו בהערה 2], אלא דסברת הרמב"ם לגבי שתי הלחם דוקא, אם יכול להשיג מן החדש והוא הביא מן הישן פסול בדיעבד, אבל אם אינו יכול להשיג כלל, יכול אף להביא מן הישן כדי שלא תתבטל המצוה לגמרי, ויצא לו דבר זה מתוספתא דמנחות פרק ט.

1. לכאורה משמע מלשון הגמרא, שהכרח היה לה מדברי התנא של הברייתא שהעומר אינו בא מחוץ לארץ, ולפי מה שנתבאר בהערה לעיל ש"מושבותיכם תביאו ולא מחוצה לארץ" הוא מגוף הברייתא, ניחא בפשיטות, כי יש לומר שאין נידון הגמרא כאן לענין בדיעבד אלא לכתחילה, שהרי לרבי יוסי ברבי יהודה אפילו לכתחילה בא העומר מחוץ לארץ; אך ראה בזה ב"קרבן אורה".

2. "קרבן אורה".

אשר תזרע בשדה", שמות כג טז; "וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים", שמות לד כב; "והקרבתם מנחה חדשה לה". ממושבותיכם תביאו ... בכורים לה", ויקרא כג יז; "וביום הבכורים, בהקריבכם מנחה חדשה לה"; במדבר כח כו; וגם העומר נקרא בכורים בויקרא ב יד "ואם תקריב מנחת בכורים לה", איבי קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך"; ופשוטו של מקרא ודאי משמע שיביאו מן החדש בכורים לה; והגמרא לא הביאה את כל הפסוקים האלו; אך הרמב"ם בפירושו המשניות הביא גם מזה; וכן בהלכות תמידין ומוספין ח ב, כתב: "שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש, שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו'", וכוונתו לסוף הפסוק שנאמר "בכורים לה", וראה גם ב"תוספות יום טוב" שהעיר בזה.

ה. הנה הרמב"ם [הובא לשונו באות ד] פסק בשתי הלחם שהם כשרות מן הישן, שלא כסתם משנתנו; וראה בהשגת הראב"ד ובנושאי כלי הרמב"ם.

וב"זבח תודה" כתב דבר מחודש בביאור